

Asia: VN/1007/2019

Lausuntopyyntö Yhteisöllinen kansalaistoiminta 2020 -työryhmän mietinnöstä

1. Sääntöjen vähimmäissisällön keventäminen ja uuden yhdistyksen sääntöjen kirjoittamista helpottavat olettamasäännökset – yhdistyslain 8, 10 b, 23, 24, 35, 38, 38 a, 39 a ja 40 §

Työryhmän ehdottamien uusien olettamasääntöjen perusteella, jollei säännöissä toisin määrätä:

- jäsenmaksua voidaan periä yhdistyksen kokouksen päätöksellä
- hallituksen jäseniä 3-7; hallituksen jäsenten, tilin/toiminnantarkastajan toimikausi päättyy ja uusi kausi alkaa valinnasta päättävän yhdistyksen kokouksen päättyessä
- tilikausi on kalenterivuosi
- henkilövalinnat tehdään, tilinpäätös vahvistetaan ja vastuuvapaudesta päätetään varsinaisessa yhdistyksen kokouksessa 6 kk kuluessa tilikauden päättymisestä
- kirjallinen kutsu yhdistyksen kokoukseen jäsenille 2 viikkoa ennen kokousta
- purkautuvan yhdistyksen jäljelle jäävä omaisuus on käytettävä yhdistyksen tarkoituksen edistämiseen purkamisesta päättävän kokouksen määräämällä tavalla.

Uudet olettamasäännöt perustuvat yhdistysten nykyiseen sääntökäytäntöön (mm. Patentti- ja rekisterihallituksen mallisäännöt, järjestöjen sääntömallit), joita suurin osa uusista yhdistyksistä käyttää. Tarkoitus on, ettei uusista olettamasäännöistä seuraa muutoksia vanhoille yhdistyksille.

Vastustan

Perustelut

Olettamasääntöjen tavoitteena on selkiyttää ja helpottaa yhdistystoimintaa. Käytännössä yhdistystoiminnan selkeyden vuoksi keskeiset sääntökirjaukset on kuitenkin edelleen hyvä määrätä yhdistyksen säännöissä, ei laissa. Toiminnan juridisen perustan on jatkossakin hyvä löytyä kokonaisuudessaan yhdistyksen omista säännöistä. Tästä johtuen Sivistysliitto Kansalaisfoorumi ei näe tarvetta muutokselle. Mallisäännöt ja niiden edelleen kehittäminen ovat toimiva tapa varmistaa, että yhdistyslaki toteutuu sääntökirjauksissa.

2. Jäsenten yhdenvertaisuusperiaatteesta nimenomainen säännös – yhdistyslain 10 a §

Työryhmä ehdottaa yhdistyskäytäntöä vastaavaa nimenomaista säännöstä yhdenvertaisuusperiaatteesta, joka selventää nykyisin suurelta osin sääntelemättömän periaatteen soveltamista yhdistyksissä. Ehdotuksen soveltamisala on huomattavasti suppeampi kuin muissa yhteisömuodoissa eikä periaatetta sovelleta yhtä tarkasti kuin muissa yhteisömuodoissa. Ehdotuksella selvennetään jäsenten yhdenvertaisen kohtelun vaatimuksen erot ja yhtäläisyydet muiden yhteisölakien, perustuslain ja hallintolainsäädännön yhdenvertaisuusperiaatteisiin ja yhdenvertaisuussäätelyyn.

Ehdotus perustuu oikeuskirjallisuuden lisäksi työryhmän selvittämään yhdistyskäytäntöön (esim. verkkokyselyt ja -keskustelut ja työpajat). Ehdotuksen perusteluissa on paljon käytännöstä nousseita esimerkkejä.

Vastustan

Perustelut

Yhdenvertaisuusperiaate on merkittävä ja kannatettava. Esitetty kirjaus voi kuitenkin aiheuttaa lisäepäselvyyttä lain tulkinnassa: mitä yhdenvertaisuusperiaatteella tarkoitetaan nimenomaan yhdistyksen toiminnassa ja miten yhdenvertaisuusperiaate rajautuu. Yhdistystoiminnassa esimerkiksi erilaiset jäsenyyden voivat oikeuttaa erilaisiin jäsenpalveluihin tai -etuihin, ja jossain yhdistystoiminnassa jäseniä voidaan tukea tai palkita eri tavoin esimerkiksi lahjakkuuden tai muiden ansioiden perusteella (esim. apurahat). Yhdistyslain nykysäädökset yhdenvertaisuudesta ovat riittävät.

3. Sallitaan 100% verkkokokoukset perinteisen yhdistyksen kokouksen tai valtuutettujen kokouksen vaihtoehtona – yhdistyslain 17 §:n 2 momentti

Verkkokokous perustuisi aina yhdistyksen sääntöihin ja jäsenten käytössä olisi kaikki perinteistä kokousta vastaavat osallistumiskeinot ("teknologia-neutraali" kokousmääritelmä, käytännössä yleensä reaaliaikainen osallistuminen). Hallitus vastaisi tarvittavista kokousjärjestelyistä.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Verkkokokouksen mahdollistaminen on kannatettava uudistus ja vastaa muuttuneen toimintaympäristön tarpeisiin. Esitys helpottaa osallistumista ja mahdollistaa sen nykymallia laajemmin. Samalla Sivistysliitto Kansalaisfoorumi näkee verkkomuotoistumisessa haasteita: miten voimme varmistaa yhdenvertaiset osallistumismahdollisuudet kaikille? Monilla suomalaisilla aikuisilla on haasteita perusdigitaadoissa. Digitaatojen oppiminen tulisi mahdollistaa laajasti aikuisväestölle Suomessa, ja jokaisen yhdistyksen tulisi tunnistaa jäsentensä valmius verkkomuotoiseen toimintaan.

4. Etäosallistuminen mahdolliseksi hallituksen päätöksellä, jollei säännöissä rajoitettu tai kielletty – yhdistyslain 17 §:n 3 momentti

Ehdotuksella pyritään digitalisoinnin mahdollisuuksien käyttöön täysimääräisesti sekä, vältetään sääntömuutos- ym. Kuluja. Ehdotuksen valmistelu perustuu myönteisiin kokemuksiin ja työryhmän arvioon väliaikaisen lain aikaisesta kokouskäytännöstä.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Kannatettava muotoilu, jolla vältetään tarve suureen määrään sääntömuutoksia.

5. Jäsen- ja liittoäänestys myös hallituksen puheenjohtajasta ja hallituksen jäsenistä mahdolliseksi – yhdistyslain 17 ja 19 §

Hallitusohjelman mukainen mahdollisuus jäsen- ja liittoäänestyksen sallimiseen hallituksen tai sen puheenjohtajan valitsemiseksi perustuisi aina yhdistyksen sääntöjen määräykseen. Liittoäänestyksellä tarkoitetaan päätöksentekoa, jossa esimerkiksi puolue-yhdistyksen jäsenyhdistyksen henkilöjäsen saa äänestää puolueyhdistyksen yhdistyksen kokoukselle kuuluvasta asiasta.

Ehdotuksen ero yhdistyksen kokouksessa käsiteltävään hallituksen puheenjohtajan ja jäsenen valintaan olisi se, ettei tarvitse järjestää kokousta, jossa keskustellaan ehdokkaista. Nykyisin jäsenyhdistyksen henkilöjäsenelle ei voi antaa äänioikeutta esim. puolue-yhdistyksen puheenjohtajan tai hallituksen jäsenen vaalissa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

On kannatettavaa mahdollistaa yhdistysten säännöissä jäsen- ja liittoäänestys myös hallituksen puheenjohtajasta ja hallituksen jäsenistä.

6. Jäsenen kyselyoikeudesta yhdistyksen kokouksessa nimenomainen säännös – yhdistyslain 25 a §

Työryhmä ehdottaa nykyistä yhdistyskäytäntöä vastaavaa nimenomaista säännöstä jäsenen kyselyoikeudesta ja yhdistyksen johdon vastausvelvollisuudesta yhdistyksen kokouksessa. Tarkoituksena on selventää, milloin nykyisin sääntelemätön kyselyoikeus ja vastausvelvollisuus on tai sitä ei ole. Ehdotus perustuu oikeuskirjallisuuden lisäksi työryhmän selvittämään yhdistyskäytäntöön (esim. verkkokyselyt ja – keskustelut ja työpajat). Ehdotuksen perusteluissa on paljon käytännöstä nousseita esimerkkejä.

Kannatan muutettuna

Perustelut

Kyselyoikeus on jo nyt osa hyvää yhdistyskäytäntöä. Kyselyoikeus ei voi koskea muilla laeilla suojeltuja tietoja (kilpailutilanne, henkilön suoja jne.). Tästä johtuen perusteluissa tuleekin rajata kyselyoikeuden sisältöä ja käyttötapaa: kyselyoikeuteen vedoten ei tulisi esimerkiksi edellyttää kokouksen keskeyttämistä. Ilman selkeää rajausta on vaara, että kyselyoikeutta aletaan käyttää kiistatilanteissa yhdistyksen hallinnon ja toiminnan hidasteena.

7. Sallitaan päätösvallan delegointi jäseneksi ottamisen ja eroilmoituksen vastaanottamisen osalta – yhdistyslain 12 ja 13 §

Jäseneksi ottamisen osalta delegointi perustuisi sääntöihin, eroilmoituksen vastaanottamisen osalta hallituksen päätökseen. Tarkoituksena on helpottaa digitaalisten palveluiden mahdollisuuksien hyödyntämistä jäsenasioissa (esim. liiton jäsenpalvelujärjestelmää hyödynnetään jäsenyhdistyksen jäsenasioiden hoidossa).

Ei muutosta jäsenen erottamiseen (ei perusteita sallia delegointia)

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Esitys on kannatettava ja se voi helpottaa toimintaa erityisesti suurissa järjestöissä, joissa jäsenyysvaihtuvuus on suurta.

8. Hallituksen huolellisuus- ja lojaliteettivelvollisuudesta ja velvollisuudesta huolehtia yhdistyksen hallinnon järjestämisestä nimenomaiset säännökset. Nimenomainen lain tai sääntöjen vastaisten päätösten täytäntöönpanokielto – yhdistyslain 35 §

Työryhmän ehdotuksen tarkoituksena on selventää yhdistyksen hallituksen yleisiä tehtäviä. Ehdotuksessa on otettu huomioon myös tilanne, jossa vastuu päivittäisestä johtamisesta on toimitusjohtajalla (esim. rajoittaa nimenomaisesti hallituksen vastuuta kirjanpidosta ja varainhoidosta).

Ei kantaa

Perustelut

-

9. Sallitaan myös yhdistyksille toimitusjohtaja-toimielin – yhdistyslain 35 a §

Työryhmä ehdottaa, että yhdistyksen säännöissä voitaisiin määrätä toimielin-toimitusjohtajan valitsemisesta. Mahdollisuus sallitaan kaikille yhdistyksille (ei esim. koko- eikä toimialarajoja). Toimitusjohtaja vastaa hallituksen ohjauksessa ja valvonnassa yhdistyksen päivittäisestä johtamisesta. Hallitus valitsee ja erottaa toimitusjohtajan, joka ei ole työsuhteessa yhdistykseen. Ehdotus ei vaikuta yhdistysten nykyisten toiminnanjohtajien, pääsihteerien ym. työsuhteisiin.

Kannatan muutettuna

Perustelut

Toimitusjohtaja-toimielimen valitsemisen mahdollisuus on perustelua suurien, ammattimaisesti toimivien yhdistysten toiminnassa. Toimitusjohtaja-toimielimen mahdollistaminen kaikille yhdistyksille voi kuitenkin hämärtää yhdistyksen yleishyödyllisyyden ja yhteisvastuullisuuden luonnetta. Toimitusjohtaja-toimielimen ohjeistaminen tulee tehdä hyvin selkeästi, jotta toimielimen luonne kirkastuu yhdistystoimijoille.

10. Yhdistyksen johdon esteellisyyssääntelyn tarkistus – yhdistyslain 37 §

Työryhmän ehdottamaa esteellisyysääntelyä sovellettaisiin hallituksen jäseniin, (ehdotettavaan) toimitusjohtajaan ja muuhun sääntöjen perusteella hallintotehtävää hoitavaan toimihenkilöön (nykyisin kaikki toimihenkilöt).

Tarkoitus on selventää vastuusuhteita yhdistyksessä: hallitus ja mahdollinen toimitusjohtaja vastaavat yhdistyksen toiminnan järjestämisestä niin, että intressiristiriitatilanteita ei synny ja/tai ne tunnistetaan ja niissä toimitaan asianmukaisesti.

Työryhmän ehdotuksella selvennetään esteellisuuden perusteita siten, että yksityinen etu voi olla esteellisyysperuste vain, jos toimi poikkeaa yhdistyksen tavanomaisesta toiminnasta tai tavanomaisista ehdoista. Lisäksi selvennetään sitä, milloin välillinen etu johtaa ja ei johda esteellisyyteen.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Esteellisyysääntely edistää toiminnan läpinäkyvyyttä.

11. Pienimmille yhdistyksille sallitaan helpotettu tilinpito – yhdistyslain 37 a §

Työryhmä ehdottaa, että jos yhdistyksen tuotot ovat enintään 30 000 €/v, se voi soveltaa kirjanpitolakia kevyempää tilinpitonormistoa, joka perustuu maksuperusteiseen yksinkertaiseen kirjanpitoon. Tarkoituksena on tulojen, menojen, varojen ja velkojen erillään pitäminen. Tilinpitoon ei kuulu pakollisen tilinpäätöksen laatimista, jos tilinpito pidetään säännöllisesti (vähintään kuukausittain) jäsenenä nähtävänä. Lisäksi tilinpito-mallissa on mahdollisuus tilinpäätöstä kevyempään vuosilaskelmaan.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Työryhmän esitysten tavoitteena on keventää pienen yhdistyksen hallintoa. Esitys on kannatettava ja se vastaa yhdistysten toimintaympäristön ja toiminnan muutokseen.

12. Yhdistysten yhdistymiseen uusi vaihtoehto – yhdistyslain 42 a – 42 c §

Työryhmä ehdottaa vaihtoehtoista sopimukseen perustuvaa yhdistymisjärjestelyä, jolla pyritään helpottamaan erityisesti suurempien yhdistysten yhdistämistä. Ehdotus sisältää varojen ja velkojen yleisseuraannon ja järjestelyn kaikkien oikeusvaikutusten (mm. uuden yhdistyksen perustaminen, sääntömuutos, jäsenyyksien siirtyminen, yhdistyvän yhdistyksen purkautuminen) voimaantulon saman aikaisesti rekisteröinnillä. Yleisseuraanto vähentää olennaisesti varojen ja vastuiden yksilöintiin ja ”järjestämiseen” liittyvää selvittelyn tarvetta.

Velkojen yleisseuraannon vuoksi ehdotus sisältää velkojansuojamenettelyn.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

13. Muut kommentit työryhmän muutosehdotuksesta yhdistyslain osalta

Yhdistyslain 17 §:n 1 momentti (perinteisen kokouksen määritelmä), 22 § (viittauksen selvennys), 24 §:n 2 momentti (kokouskutsun sisältö etäosallistumisesta, verkkokokouksesta ja ennakkoilmoittautumisesta), 25 §:n 2 momentti (ennakkoilmoittautumisvelvollisuuden sisällön tarkistus), 26 § (toimitusjohtajan esteellisyys yhdistyksen kokouksessa), 27 §:n 2 momentti (jäsen- ja liittoäänestystä koskevan helpotetun sääntömuutoksen soveltamisalan rajoitus, joka liittyy jäsen- ja liittoäänestyksen käyttöalan laajentamiseen), 29 § (avoin äänestys mahdolliseksi myös suhteellisessa vaalissa), 30 § (äänestys- ja vaalijärjestysvaatimuksen rajoittaminen jäsen- ja liittoäänestykseen), 32 § (moiteoikeus myös toimitusjohtajalle), 33 § (kanneoikeus myös toimitusjohtajalle), 39 § (toimitusjohtajan vahingonkorvausvelvollisuus ja johdon vahingonkorvausvastuun rajoittaminen muuta yhteisö- ja säätiölainsäädäntöä vastaavasti), 40 § (pakollisen lopputilityskokouksen tilalle lopputilityksen saatavana pitovelvollisuus), 43 § (lakkautettavan yhdistyksen varojen käyttäminen), 48 § ja 52 § (mahdollisen toimitusjohtajan huomioon ottaminen perus- ja muutosilmoituksessa yhdistysrekisteriin), voimaatulosäännös (ehdotetaan tulemaan voimaan 1.7.2022), siirtymäsäännökset (kokouskutsuajan ja ennakkoilmoittautumisen määräajan suhde, ennen lain muutosta käytössä ollut toimitusjohtaja-nimike ja vahingonkorvausvastuu ennen lain muutosta aiheutetusta vahingosta).

Yhdistyksen kokouspaikka: esitetty 17 § 1 momentti ei ole kannettava. Useilla yhdistyksillä toimialue voi olla laaja. Erityisesti valtakunnallisilla, liittomuotoisilla yhdistyksillä yhdistyksen kokouksen pitopaikka voi vaihdella toimialueella ja se on perusteltua. Hallituksella tulee olla mahdollisuus päättää jatkossakin kokouspaikasta.

14. Muut yhdistyslakiin tai siihen liittyviin suosituksiin (esim. hyvä hallintotapa) tai ohjeisiin liittyvät kommentit

Tässä voit kommentoida yhdistyslakia siltä osin kuin asiaa ei ole käsitelty työryhmän mietinnössä.

-

15. Uusi toimintaryhmälaki

Työryhmän ehdotuksen mukainen uudessa laissa säänneltävä toimintaryhmä on yhdistystoiminnalle vaihtoehtoinen kansalaistoiminnan organisointimuoto. Toimintaryhmä edistää yhteisen aatteellisen tarkoituksen toteutumista. Tarkoituksena ei voi olla voiton tai muun taloudellisen edun hankkiminen siihen osalliselle.

Toimintaryhmän sisäisissä suhteissa on laaja sopimusvapaus – ei esim. pakollista hallitusta eikä jäsenten kokousta. Toimintaryhmän sisäinen viestintä ja päätöksenteko voidaan toteuttaa siten esim. some-palvelussa.

Toimintaryhmä syntyy rekisteröinnillä (PRH:een toimintaryhmärekisteri). Rekisteröinti on määräaikainen (3 vuotta). Jos rekisteröintiä ei uusita, toimintaryhmä poistetaan rekisteristä.

Rekisteröity toimintaryhmä on oikeushenkilö. Toimintaryhmällä on ainakin yksi edustaja, jolla voi edustaa ryhmää kaikissa toimissa. Toimintaryhmän puolesta toiminut ja tointa koskevaan päätökseen osallistunut ryhmän edustaja ja jäsen vastaavat henkilökohtaisesti, jos velkoja ei saa suoritusta toimintaryhmältä. Ryhmän edustaja ja jäsen voivat milloin tahansa erota.

Toimintaryhmän kevennetty tilinpito (ks. Edellä kysymys 11. pienistä yhdistyksistä), jos tuotot enintään 30 000 €/v eikä muuta säännöissä tai päätetty. Toimintaryhmälakiin lisäksi säännökset oikeuspaikasta,

toimintaryhmän edustajan vahingonkorvausvelvollisuudesta, toimintaryhmän purkamisesta, konkurssista, muuttamisesta rekisteröidyksi yhdistykseksi ja rangaistusvastuusta.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

On kannatettavaa, että määräaikaiselle, tilapäiselle ja pienimuotoiselle kansalaistoiminnalle säädetään oma erillinen lakinsa. Uusi laki mahdollistaisi erilaisille vapaamuotoisemmille tai lyhytkestoisemmille toimintaryhmille oikeushenkilönä toimimisen sekä erilaisten avustusten hakemisen. Kevyempi sääntely madaltaa toimintaan osallistumisen kynnystä ja vahvistaa näin myös kansalaisyhteiskuntaa.

Toimintamuodon sääntely sekä toimintamallin ohjeistus ja organisointi tulee tehdä mahdollisimman selkeäksi. Sääntelyn avoimuus ja vähäisyys mahdollistaa toimintaa, mutta voi myös synnyttää ongelmatilanteita. Voi olla haastavaa saada selville, kuka toimintaryhmän nimissä on tehnyt päätöksen, kun jäsenten tai päätöksenteon dokumentointia ei ole edellytetty. Kiinnostavaa on myös nähdä, millaisen roolin rekisteröidyt toimintaryhmät saisivat suhteessa yhdistyksiin esimerkiksi rahoituksen hakijoina, yhteistyökumppaneina ja jäseninä.

16. Mietinnön yleisperusteluiden kommentit

Tässä voit kommentoida työryhmän mietinnön yleisperusteluita

Yleisperustelut sisältävät työryhmän

- selvitykset yhdistyslainsäädännön sisällöstä ja yhdistyskäytännöstä, muusta yhteisölainsäädännöstä vastaavien asioiden osalta ja yhdistystoiminnan sääntelyn ulkomaiden lainsäädännössä,
- arvion nykytilasta ja toimeksiannon mukaiset tavoitteet,
- määrittämät sääntelyvaihtoehdot, arvion vaihtoehdoista ja työryhmän ehdotuksen yleiset perustelut kunkin asian osalta, sekä
- ehdotuksen riippuvuuden muista hankkeista ja suhteen valtion talousarvioesitykseen

-

Muut kommentit

Voitte kirjoittaa muut kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

Sivistysliitto Kansalaisfoorumi kiittää siitä, että uudistukseen on ryhdytty: toimintaympäristön ja toiminnan muutos ovat synnyttäneet tarpeen tarkastella uudestaan yhdistystoiminnan ja uudenlaisen kansalaistoiminnan säädöksiä. Kiitämme myös siitä, että uudistus-/selvitystyöhön osallistuminen on mahdollistettu laajasti työryhmän työskentelyn aikana.

Wevelsiep Anneliina
Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ry